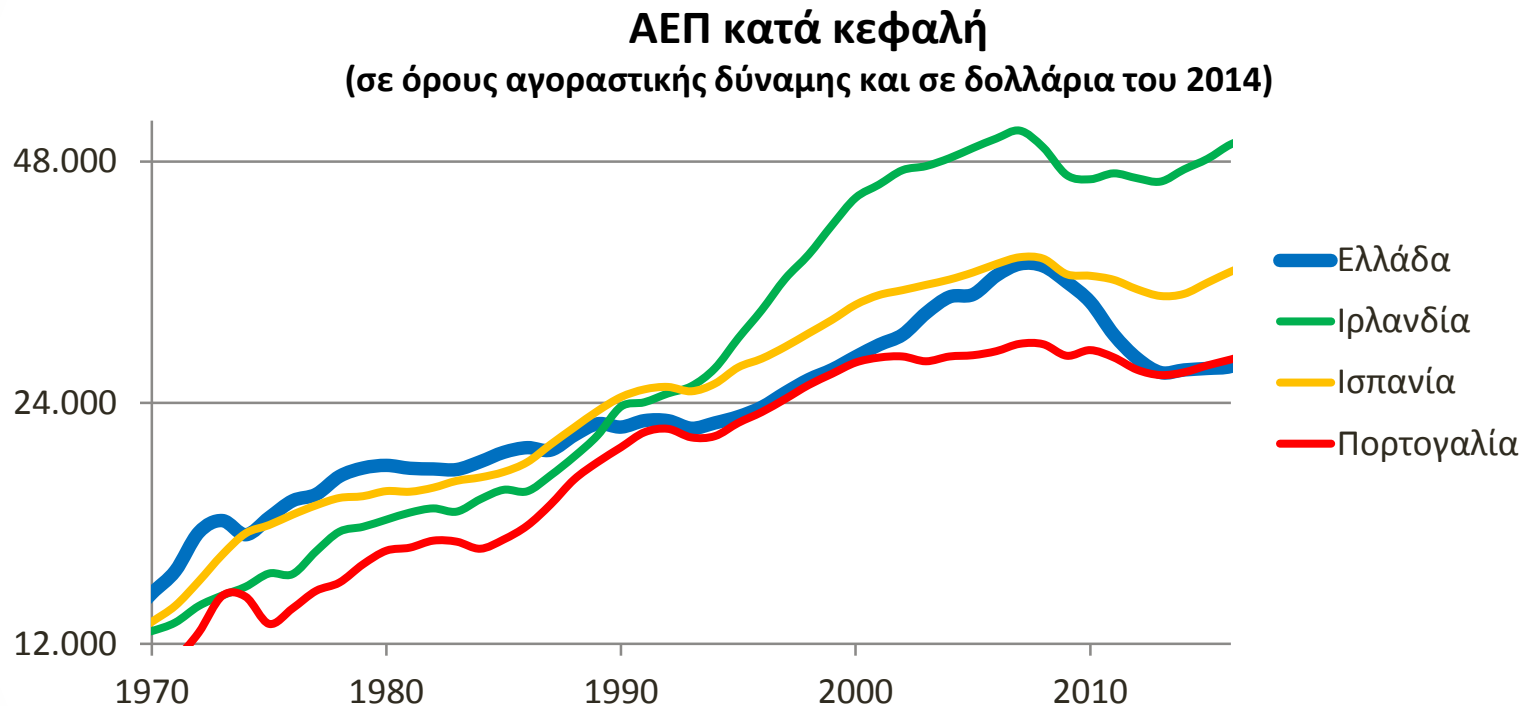

Σύνοψη και προοπτικές για το μέλλον

Δημήτρης Βαγιανός (LSE), Νίκος Βέττας (ΟΠΑ & IOBE),
Κώστας Μεγήρ (Yale), Χριστόφορος Πισσαρίδης (LSE)

Αθήνα, 2 Οκτωβρίου 2017

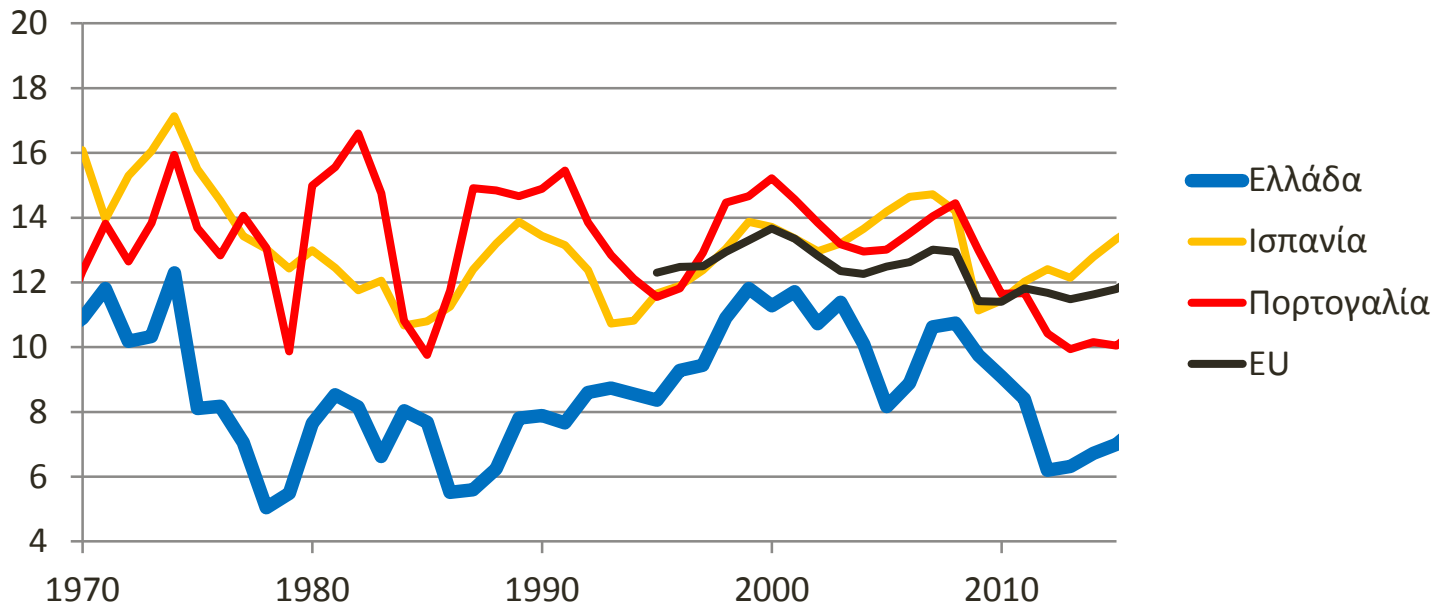
Εθνικό Εισόδημα

- Η Ελλάδα καθίσταται μια από τις φτωχότερες χώρες στην ΕΕ.
  - Από 14^η μεταξύ 28 χωρών το 1980, έχει πέσει σε 24^η το 2016.
- Σταδιακή πτώση--και πριν από την είσοδο στο Ευρώ και μετά.

Παραγωγικές Επενδύσεις

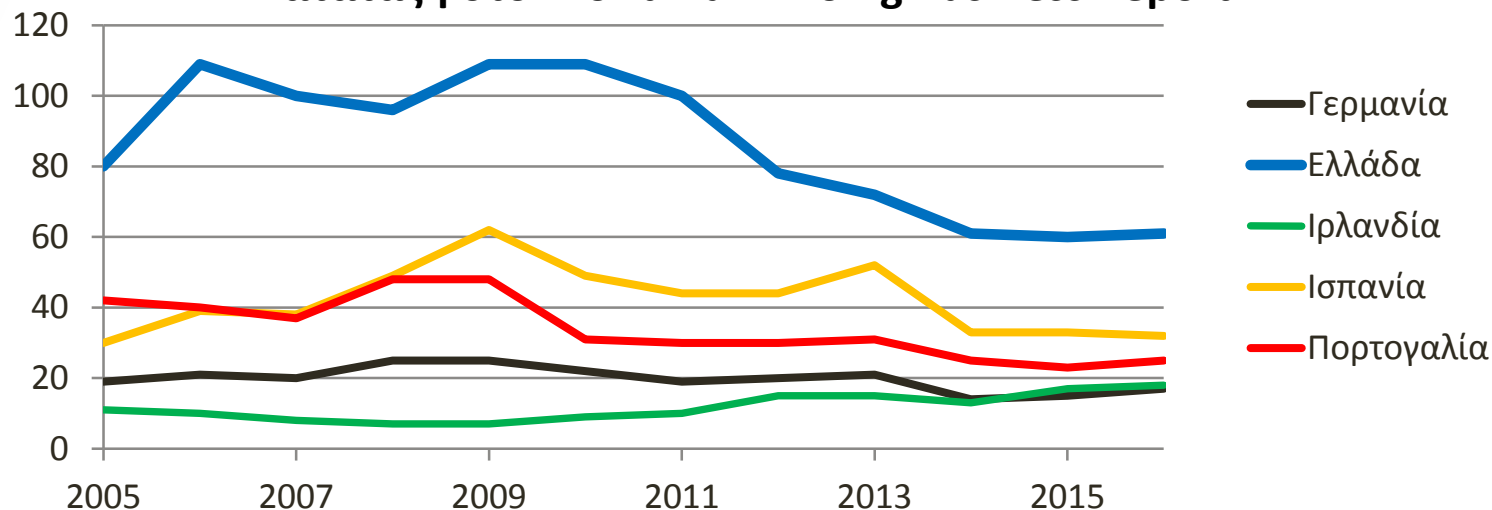
Εταιρικές επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ

- Οι εταιρικές επενδύσεις στην Ελλάδα είναι χαμηλές.
- Αυξήθηκαν με την προσδοκία εισόδου στο Ευρώ, αλλά μειώθηκαν με την κρίση.

Επιχειρηματικό Περιβάλλον

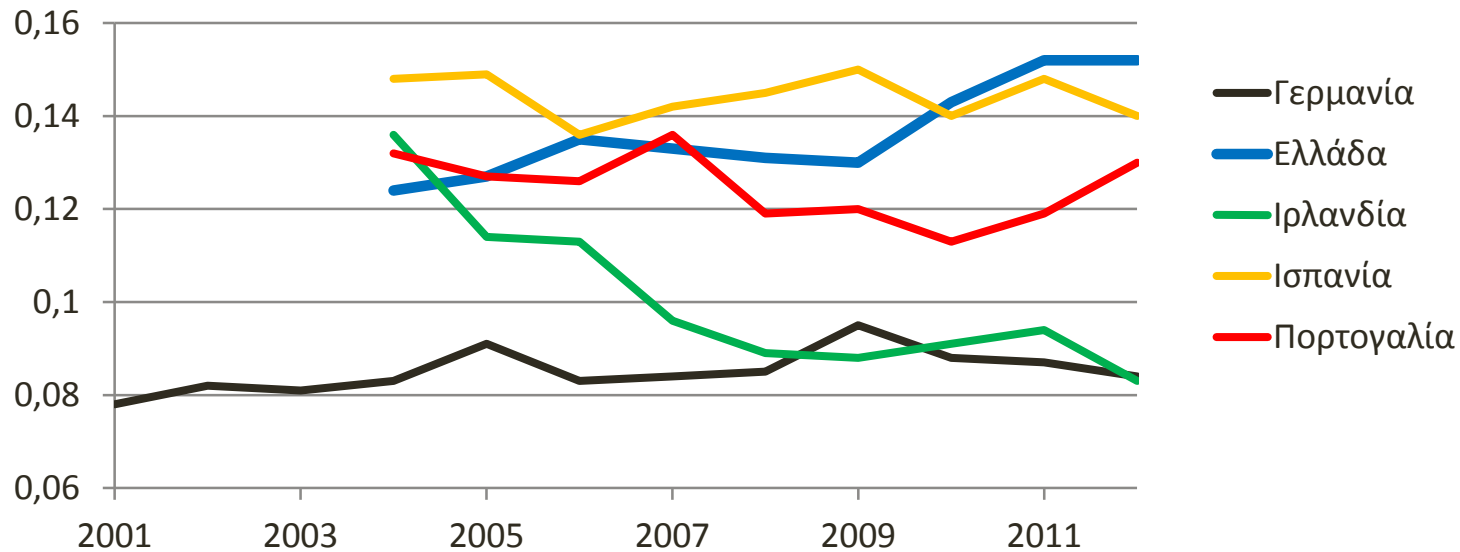
Κατάταξη στο World Bank Doing Business Report

- Το θεσμικό περιβάλλον στην Ελλάδα δεν ευνοεί την επιχειρηματικότητα.
  - Σημαντική βελτίωση κατά τη διάρκεια της κρίσης--μέχρι το 2014.
- Φαίνεται και από τις χαμηλές άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΜΕ).
  - 2001-2007: ΑΜΕ στην Ελλάδα 1% του ΑΕΠ – 28^η στην ΕΕ (4.5%).
  - 2008-2012: ΑΜΕ στην Ελλάδα 0.7% του ΑΕΠ – 26^η στην ΕΕ (2.7%).

Κοινωνική Προστασία

Ποσοστό φτώχειας
(εισόδημα < 50% του μέσου εισοδήματος)

- Τα προβλήματα στο θεσμικό περιβάλλον αφορούν όχι μόνο την επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά και την κοινωνική προστασία.
  - Το ποσοστό φτώχειας αυξήθηκε κατά την κρίση---αλλά και πριν από αυτή.

Εθνικό Εισόδημα και Θεσμοί

- Η σχετική στασιμότητα της ελληνικής οικονομίας είναι μακροχρόνιο φαινόμενο, και οφείλεται στο κακό θεσμικό περιβάλλον.
  - Η αύξηση του δημοσίου χρέους συνέβαλε στο να καλυφθούν κάπως τα προβλήματα.
- Η ταχεία ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας με την είσοδο στο Ευρώ, και η συρρίκνωση κατά τη διάρκεια της κρίσης, είναι πιο βραχυχρόνιο φαινόμενο, που οφείλεται και σε μακροοικονομικούς λόγους.
  - Δεν αλλάζει τη γενική εικόνα. (Το ΑΕΠ κατά κεφαλή σε πραγματικούς όρους το 2016 είναι το ίδιο με αυτό το 1999.)

Ερωτήματα και προοπτικές

- Ποιες είναι οι αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας;
  - Είναι έτοιμη η Ελλάδα να βγει στις αγορές; Έχουμε φτάσει στο τέλος της κρίσης;
  - Τι πρέπει να γίνει με το χρέος;
- Επαρκούν οι βελτιώσεις που έχουν γίνει στο θεσμικό περιβάλλον; Αν όχι, τι επιπλέον αλλαγές απαιτούνται;
  - Ποιες θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες για την οικονομική πολιτική στα επόμενα χρόνια;
  - Μπορούν αυτές οι αλλαγές να πραγματοποιηθούν;
- Αναμένονται αλλαγές στην Ευρωζώνη και ποια θα πρέπει να είναι η θέση της Ελλάδας;

Προτεραιότητες

1. Φορολογία και κοινωνική πρόνοια
2. Ασφαλιστικό
3. Αγορές προϊόντων και ανταγωνισμός
  - α. Ρυθμιστικό πλαίσιο
  - β. Ιδιωτικοποιήσεις
  - γ. Κόκκινα δάνεια
4. Δημόσιος τομέας
  - α. Δημόσια διοίκηση
  - β. Δικαιοσύνη
  - γ. Παιδεία

+ Αποδοχή της ανάγκης μεταρρύθμισης της οικονομίας (όχι με το ζόρι)

Φορολογία

- Το υπάρχον σύστημα επιβαρύνει την παραγωγή.
  - Αν μια επιχείρηση αυξήσει την αμοιβή ενός εργαζομένου που κερδίζει €30000+, ο εργαζόμενος θα λάβει λιγότερο από το ένα τρίτο του ποσού που θα πληρώσει η επιχείρηση.
- Χαμηλότερη φορολογία στην παραγωγή και υψηλότερη στην κατανάλωση.
  - Μείωση των φορολογικών συντελεστών στα εισοδήματα και τα εταιρικά κέρδη.
  - Τα διαφυγόντα έσοδα να καλυφθούν με (α) αύξηση του ΦΠΑ και (β) βελτίωση φορολογικής συμμόρφωσης.
  - Θετικές συνέπειες σε παραγωγή, αποταμίευση, και φορολογική συμμόρφωση.
- Σταθερότητα στους φορολογικούς συντελεστές.
  - Εγγυημένη από το Σύνταγμα. (Ιστορικό προηγούμενο το 1952.)

Κοινωνική Πρόνοια

- Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα.
- Αρνητικός φορολογικός συντελεστής για τα πολύ χαμηλά εισοδήματα, ως κίνητρο ανεύρεσης εργασίας.
- Ταυτόχρονος σχεδιασμός φορολογικού συστήματος με το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

Ασφαλιστικό

- Αλλαγές κατά τη διάρκεια της κρίσης:
  - Οι αλληπάλληλες μειώσεις συντάξεων και αυξήσεις εισφορών απέτρεψαν μελλοντική χρεοκοπία του συστήματος.
  - Οι ανισότητες καταργήθηκαν (σε βάθος χρόνου).
  - Καταστράφηκε όμως η (λίγη) ανταποδοτικότητα που υπήρχε με συνέπεια οι ασφαλιστικές εισφορές να έχουν καταστεί φόρος στην εργασία.
- Μετάβαση σε σύστημα πολλαπλών πυλώνων.
  - Κρατική σύνταξη. Ελάχιστη σύνταξη και ανταποδοτικό τμήμα. Εισφορές και συντάξεις στο ήμισυ των υπαρχόντων.
  - Επαγγελματικές και ιδιωτικές συντάξεις. Συνάρτηση των αποταμιεύσεων, χωρίς μεταφορές μεταξύ γενεών ή επαγγελματών/ιδιωτών. Φορολογικά κίνητρα.
  - Θετικές συνέπειες σε παραγωγή, αποταμίευση, και κόστος κεφαλαίου για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Αγορές Προϊόντων και Ανταγωνισμός

- Μεταρρυθμίσεις στην φορολογία και το ασφαλιστικό θα αυξήσουν τα κίνητρα για επενδύσεις.
- Θα πρέπει όμως παράλληλα να δημιουργηθούν συνθήκες ανταγωνισμού, ώστε επενδύσεις να γίνουν και από νέους παίκτες.
- Σχετικά θέματα:
  - Ρυθμιστικό πλαίσιο.
  - Δημόσια διοίκηση και Δικαιοσύνη.
  - Ιδιωτικοποιήσεις.
  - Κόκκινα δάνεια.

Ρυθμιστικό πλαίσιο

- Υπάρχον σύστημα:
  - Υπερβολικά πολλές ρυθμίσεις που περιορίζουν την είσοδο νέων παικτών. (Βελτιώσεις από το 2010, αλλά δεν επαρκούν.)
  - Οι ρυθμίσεις που έχουν σημασία (αντι-μονοπωλιακή πολιτική) δεν εφαρμόζονται αποτελεσματικά.
- Ανεξάρτητη (και επαρκώς στελεχωμένη) αρχή για την αξιολόγηση των οικονομικών επιπτώσεων των ρυθμίσεων. Υπάρχει σε πολλές προηγμένες χώρες αλλά όχι στην Ελλάδα.
- Πλήρης ανεξαρτησία (και επαρκής στελέχωση) της Επιτροπής Ανταγωνισμού και των κλαδικών ρυθμιστικών αρχών.

Ιδιωτικοποιήσεις

- Απαραίτητες:
  - Για την πιο αποτελεσματική διοίκηση των επιχειρήσεων
  - Για τη μείωση του πελατειακού κράτους.
- Πρέπει όμως να γίνουν σε συνθήκες που να εξασφαλίζουν τον μέγιστο δυνατό ανταγωνισμό.
  - Κατά τη διαδικασία της πώλησης.
  - Και μετά---ακόμα και αν αυτό σημαίνει χαμηλότερα έσοδα για το κράτος.

Κόκκινα Δάνεια

- Σημαντικό θέμα:
  - Για το τραπεζικό σύστημα και τον δανεισμό της οικονομίας.
  - Για την είσοδο νέων παικτών και τον ανταγωνισμό στις αγορές.
- Τα κόκκινα δάνεια πρέπει να ρυθμίζονται με καθαρά οικονομικά κριτήρια (δηλαδή πώς μεγιστοποιείται η μελλοντική αξία μιας επιχείρησης).
- Παρεμβάσεις σε:
  - Πτωχευτικό δίκαιο (ευκολία ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων χρεωκοπημένων επιχειρήσεων, δικαιώματα μετόχων, κτλ).
  - Τράπεζες (χρονοδιαγράμματα, εποπτεία, κακή τράπεζα).

Δημόσιος Τομέας

- Αποτελεσματική λειτουργία απαραίτητη:
  - Για την προσέλκυση επενδύσεων, είσοδο νέων παικτών (ιδιαίτερα ξένων).
  - Για την κοινωνική δικαιοσύνη και την προστασία των αδυνάτων.
- Πρόοδος έχει σημειωθεί σε κάποιους τομείς αλλά απαιτούνται πιο δραστικά μέτρα.

Δικαιοσύνη

- Βασικά προβλήματα:
  - Μεγάλες καθυστερήσεις.
  - Έλλειψη εμπιστοσύνης.
- Λύσεις:
  - Αλλαγές στις διαδικασίες αξιολόγησης και προαγωγής των δικαστών
    - Λεπτομερή στοιχεία για την ποιότητα προγενέστερων αποφάσεων.
    - Συμμετοχή και μη-δικαστών στις επιτροπές προαγωγής.
    - Ευρύτερη κοινοβουλευτική συναίνεση για διορισμούς προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων, κτλ.
  - Μεγαλύτερη διοικητική αυτονομία στα δικαστήρια.
  - Ταχύτερη ψηφιοποίηση.
  - Εξειδικευμένα δικαστήρια (πχ. σε θέματα φορολογίας, πτώχευσης, ασύλου) όχι με δικαστές πλήρους απασχόλησης.
  - Εκκαθάριση σωρευμένων υποθέσεων με υπερωρίες δικαστών, ή/και προσλήψεις συνταξιούχων δικαστών ή προσωρινών ειρηνοδικών. Δυνατότητα χρηματοδότησης με παράβολο για πιο γρήγορη δίκη.

Παιδεία

- Βασικά προβλήματα:
  - Χαμηλές επιδόσεις σε σχολεία (PISA) και πανεπιστήμια.
  - Έλλειψη κινήτρων και λογοδοσίας, αλλά και διοικητικής αυτονομίας.
- Λύσεις:
  - Κρατικά επιδοτούμενη (ή δωρεάν) προσχολική εκπαίδευση.
  - Σχολεία:
    - Διοικητική αυτονομία στη διαχείριση προσωπικού, επιλογή προγραμμάτων σπουδών, κτλ.
    - Αξιολόγηση με βάση τις επιδόσεις των μαθητών.
    - Ενίσχυση του θεσμού των προτύπων σχολείων.
  - Πανεπιστήμια:
    - Πλήρης διοικητική αυτονομία στη διαχείριση προσωπικού, επιλογή κριτηρίων εισαγωγής φοιτητών, κτλ.
    - Αξιολόγηση και διάθεση κρατικών πόρων με βάση τις επιδόσεις σε έρευνα και διδασκαλία.
    - Δημιουργία ιδιωτικών μη-κερδοσκοπικών πανεπιστημίων.

Δημόσια Διοίκηση

- Μεταρρυθμίσεις σε παρόμοιο πνεύμα με τις προαναφερόμενες σε Παιδεία και Δικαιοσύνη.
  - Κατασκευή και χρήση δεικτών απόδοσης για διοικητικές μονάδες (υπηρεσίες υπουργείων, νοσοκομεία, αστυνομία, κτλ). Διαφανής οικονομική διαχείριση.
  - Μεγαλύτερη διοικητική αυτονομία.
- Παροχή υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα όταν αυτό είναι πιο αποτελεσματικό (διοίκηση νοσοκομείων, κτλ).

Σύνοψη

- Γενικοί άξονες:
  - Θεσμικό πλαίσιο φιλικό προς την επιχειρηματικότητα, και πραγματικά ανοικτές αγορές.
  - Αποτελεσματικός δημόσιος τομέας, και προστασία των αδυνάτων.
- Λύσεις υπάρχουν (και πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που περιγράφουμε έχουν γίνει πριν δεκαετίες σε προηγμένες χώρες).
- Χρειάζεται ισχυρή πολιτική βούληση, και ένα όραμα το οποίο μπορεί να ενστερνιστεί η κοινωνία.

Ερωτήματα και προοπτικές

- Ποιες είναι οι αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας;
  - Είναι έτοιμη η Ελλάδα να βγει στις αγορές; Έχουμε φτάσει στο τέλος της κρίσης;
  - Τι πρέπει να γίνει με το χρέος;
- Επαρκούν οι βελτιώσεις που έχουν γίνει στο θεσμικό περιβάλλον; Αν όχι, τι επιπλέον αλλαγές απαιτούνται;
  - Ποιες θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες για την οικονομική πολιτική στα επόμενα χρόνια;
  - Μπορούν αυτές οι αλλαγές να πραγματοποιηθούν;
- Αναμένονται αλλαγές στην Ευρωζώνη και ποια θα πρέπει να είναι η θέση της Ελλάδας;